

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epitome Annalivm Trevirensium

Masen, Jacob

Augustae Trevirorum, 1676

Annalivm Trevirensium Liber XXV. Philippus Christophorus Trev.
Archi-Episcopus captivus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12542

ANNALIVM TREVIRENSIUM LIBER XXV.

*Philippus Christophorus Trev. Archi-
Episcopus captivus.*

Princeps in
Belgium ab-
ductus, regi-
men Capitu-
lo cedit.

IAM in procinctu suæ in Belgium dedu-
ctionis stabat, cum rogatus à Proceribus, quem
relinqueret successorem? *Capitulum*, inquit, *rece-
pto ex more regat*. Quam magnanimi Principis
vocem admirati sunt, quâ adversarios sibi surro-
garet. verum prudentis erat, quod impedire non pote-
rat, ultro etiam deferre. Triumviri igitur ex Capitula-
ribus lecti Joannes Wilhelmus Husman Præpositus,
alterque Electoris fautor (ut & hoc darent Principi)
Joannes Wilhelmus à Metzenhausen Decanus, tertius
Carolus à Metternich Archidiaconus. Ex quibus hic
eodem anno excessit vitâ, ille Treviri Viennam amu-
latione Gubernatoris ejectus, adeoq; penes Decanum
ferè, regimen stetit. quod Cæsar probavit, Pontifex
toleravit.

Electori Gandavum abductus non infrequenti His-
panorum septus custodiâ joco asserebat, magis dili-
genter se ab illis, quàm ab Angelis custodiri; quod e-
tiam non rogati plures quàm vellet, circumstiterent.
Mensam sæpius opiparè, & Hispano more instructam
neglexit, coquo suo mandans, ut Treverico sibi appa-
ratu (qui ex aqua & pane tenuis est) offam exhiberet,
frugali assuetus epulo ac condimento.

Publicata inter hæc pax Bohemo-Saxonica plerâs-
que liberarum Urbium Principumq; reliquos in socie-
tatem

Saxo pacem
cum Cæsare-

tatem abstraxit, ut Sueci de sua hæsitarent fortuna, accessuri, nisi Galli suis copiis, & Wimariensis sub horum auspiciis, promissaque è Suecia auxilia sustentassent. Et hic quidem Spirâ, Wormatiâ, Moguntiâque expugnata, haud levem principio terrorem ingessit Rhenicis, nisi Ferdinandus mox valido incubuisset exercitu, cedentisque ad Mediomatricum fines repulisset. Trevirensis verò Princeps, licet Gallus cum eodem bellum inferret Belgio, pacem tamen Pragensem amplecti cum Saxone, quam incertis maluit Gallorum successibus niti: ideoque in sua illam diocesi jussit promulgari, ac deinde vi ipsius admittæ petiit libertatem. Neque hæc recusata, modò Ehrenbreitsteinianum castrum imperio redderet. Invitatus verò ea spe in Germaniam, ad indicta Ratisbonam Comitiam, novi Regis creandi gratiâ se credidit transiturum. Sed Dux illius Gonzaga Dona Werda monuit, Lintzium ad Cæsarem evocari. vbi non minori, quam prius, consternatione intellexit carceres sibi esse paratos. Neq; enim Philippus is esse existimatus est, qui acceptas offensiones inultè laturus foret. vnde minus, tanquam in cavea feram, nociturum continebant. Interea ab Husmanno jussu Cæsaris Electorale archivum excussum est. Quo Princeps cognito, Gubernatorem induxit, ut nisi is & probaret acta Principis, & revocatis contumeliis etiâ acta restitueret, captivum attineret. Verùm ille Vienne tempestivè se subduxit, vanasque jam hominis sine viribus iras facile contempsit. Tres verò à Capitulo legati Husmannus, Cratzius, & Erasmus ab Horst, qui nomine Electoris suffragium electionis Ferdinando III. Ratisbonæ deferrent, admissi per ceteros Electores non fuere; quod exemplum facti non suppeteret: absentem tamen Septemviro sua est sedes collocata, & Romanus Pontifex electionem XXII Decēbris factam, ceu legitimam, probavit: frustra, & Archiepiscopo, & Palatino reclamante. Cæsar domum reversus, sequentis anni 37 principio, innocentem Deo animam reddidit.

is Pragæ sancit, quam Philippus spe libertatis admittit.

Ex Belgio in Germaniam, tanquam ad Comitiam, ductus Lintzii attinetur.

Ferdinandus III. eligitur frustra Trevirensi & Palatino reclamante.

dit, pace, quam terra negabat, in cœlo fruiturus.

Bannerius in Saxonia, & Wimariensis in Alfatia pro Sveco feliciter bellum gerunt.

Fames & pestis per Germaniã horrenda.

1637.

Ehrenbreitsteinium fame expugnatum.

Bannerius inter hæc, Suecorum Dux auctus copiis, Saxonem pacis autorem aggressus est, ac primò quidem ab Hatzfeldio bis repulsus; at mox confirmatus, ubi Cæsaris Saxonisque copias, simulatâ in angustias fugâ ductas, memorabili clade profligasset, latè per Thuringiam, Misniam, Franconiam victor grassatus est, Hassiæque Principem Guilielmum, pacis inter bellicque consilia fluctuantem, rursus in arma traxit. Qui Hannoviã, cæsis Ligistis, redemptâ, in Monasterienses ac Paderbornenses effusus, Hassiam Götzio Bojorum Ductori vastandam reliquit. domi plexus, quod foris peccabat. Gallassius quoque miles sub Wallensteinio, quàm Dux, post illum felicior, in Alfatia Wimariensem impunè Tabernas occupare passus, auctus deindè Butlerianis & Lotharingicis copiis in Gallias recedentem, velut assecla, sine ullo emolumento consecutus, suspicionem plerisque fecit, quòd Gallassius denique re & nomine gallizaret. Tot bella demum pestis famisque per Germaniam latè tam atrox secuta est, ut ad obscœna quæque, canes muresque, & hominum quoque cadavera, infantesque devorandos abjiceret. Apud Treviros quibusdam locis ex sexcentis incolis vix superfuere viginti, pestilentiæ ac fame subducti. In uno Societatis Collegio XIV Patres extincti sunt.

Profuisse tamen hæc calamitas ad Ehrenbreitsteinianum munimentum Gallis extorquendum visa est. Siquidem annonâ istic militari consumptâ, cum Bavarum pro hibernis diœcesim arcemque circumfessissent, & recens, pro senis frumenti modis, Saludi arcis superioris Gubernator 360 daleros imperiales obtulisset, Bussi verò Campi Marechalculus ibidem in arce inferiori extrema pateretur, postquam equis, canibus, ac gliribus demum absumptis, (quorum 80 singulos XII facile sestertis emerant) 60 asinos pluresque canes, devorassent, Hollandi denique Hassique junctis copiis infetre alimenta conati sunt; At Joannes Werdias, sagax atque

atque impiger miles, ubi Coloniae rem per exploratores cognovisset, praevolat, lectoque cum rusticis milite, retro montem Grentzhausenam, non procul ab arce venientes inopinato aggreditur, & post aliquod certamen clademque fundit fugatque, totoque comectus apparatu, aspectantibus ex arce, atque ingemiscensibus Francis, potitur; ut jam spe omni auxiliorum succisa, deditioem vitamque pacti, mortuis quam vivis similioresexcesserint, ad Batavos pro alimento dimissit. Ita hoc Rheni Mosellaeque propugnaculum 27 Junii, tanto Caesareanorum plausu, quanto Gallorum moerore receptum est.

Philippi Archiepiscopi mixtum dolori gaudium fuit. Nam spes illi redemptionis visa affulgere propior, cum Gallicis jam amplius pedicis non teneretur. vnde & hinc jam incumbente Lintzio, ad propinquam, ubi Caesar agebat, arcem, quendam ex ordine Capuccinorum notum gratumque illi virum misit, qui calamitatem Principis explicaret, & praesentem ejus in custodia inopiam; forte nondum suppeditatis duodecim, ut convenerat, a Trevirensibus, & quatuor a Spirâ, quotannis millibus, neque etiam illis ad suam ministrorumque necessitatem sufficientibus. Imperator igitur, postquam, his expositis, opem Princeps sollicitasset; respondit, justiore se causam habere postulandi aliquod pro bello subsidium, ex thesauro auri Metas quodam, & nunc Lutzelburgum a fratre translatis. inde sibi pro necessitate saltem decerpit. Tum enimvero miratus Elector hoc arcanum ad Caesarem quoque emanasse; ubi intellexit Hispanos adhibitis testibus partem aëris in suum quoque usum, cum obligatione tamen restituendi, transulisse, dolor confusio mixtus docuit, *infelicem aurum possessorem esse, qui hostibus illud potius, quam sibi coaccervavit, & plerumque, avarè congesta, prodigè dissipari.* Porro cum liberandum se Philippus speraret, intercessione praesertim Romani Pontificis, geminam coepit pro beneficio captivitate teneri. Ille enim questus jus suum

Princeps
Trev. a Caesare subsidium aliquod suae tenuitatis postulans, ad thesaurum suum Lutzelburgicum remittitur.

Viennā ductus Pontificis simul captivus fuit.

Treviris in populum & Clerum seditio.

Tumultus Leodiensis in vicinia magis cruentus.

in Archiepiscopi comprehensione violatum esse, obtinuit, ut Viennam adductus Princeps, sub Legati quoque Apostolici custodiā servaretur; ut quā Ecclesiasticus Pontificis, quā secularis Cæsaris captivus esset, Quibus titulis oneratus tunc magis, quā ornatus fuit. *Expertus officia humanitatis nonnunquam deferri, quibus carere tutius sit.*

Neque Trevis, ipsius, seu præsentia, seu absentia, ad quietem consultum satis: quando vulgus Clerum par militum hospitandorū onus sustinere voluit. Quare cum senatu assentiente, & milite cupiente, hominū sacrorum diversoria vi occuparentur, Ecclesiasticus Judex Clero ad se provocanti immunitatem sancivit, reliquis hanc violantibus anathema dixit. Unde Senatus illius decreti autor perstrictus, vicissim Clero Religiosisque foro venaliumque commercio interdixit: ut, nec prece, nec precio quicquam eis concessum, forisque advectum fuerit: donec Metropolitanorum Procerum (penes quos imperium) interventu, æquis pars utraque legibus conciliata est. Infeliciores id temporis æstus tumultuantis plebis Leodium in cædem Warfusæi Comitum, qui Ruellium Gallicarum partium Consulem oppresserat, parum consulto abripuit. Hinc spreus quoque Ferdinandus Elector, Leodiensium Episcopus, urbis subigendæ, arce impositâ, occasionem duxit. Hispanis in Belgio quoque Hollandorum obsidione erepta Breda est, Lutzelburgiis Damvillerium, aliis per Gallos alia: Wimariensis tamen à Rheno per Joannem Werdium rejectus, Bannerius è Saxonia cum Vrangelio in extremas Balthici maris, plerisque receptis urbibus compulsus, ut nisi Brandeburgicus & Saxo suis magis recipiendis, quā comætu Cæsareanis suppeditando intenti, defuissent victoribus, quos inopia præ quovis hoste afflixit, debellatum adversus Suecos fuisset. At dum privatarum, neglectis publicis, rerum saragunt, utrisque brevi rursus, firmatis ex Suecia hostibus, exciderunt.

At Pa-

At Palatini fratres Carolus ac Rupertus, cum, Ang-
glicis Germanisq; freti copiis, Meppenam annonâ pro-
bè instructam belli gerendi sedem destinant, Velenius
Cæsaris miles locorum peritus, intempestâ nocte fos-
sas vallumque transgressus, illam cum omni apparatu
tenuit. Hartzfeldius deinde etiam, in campum ad Lem-
goviam obsidendam effusus, internecinâ propemodû
clade confecit, Ruperto cum impedimentis capto, &
Carolo ægrè Mindam elapso.

Wimariensis sors felicior. hic à Werdio à Reinfeldæ
obsidione rejectus Laufenburgum, quod cum ponte
occuparat, qui dum postridiè in securos Cæsareanos,
sparfosque rediisset, omnes vel oppressit, vel cum Du-
cibus (in quibus, cum Werdio, Sperreuterus, Fursten-
bergius, & Enkefordius) captivos Lutetiam transmi-
sit. Unde illi ad Rhenum aperta omnia, nec Reinfel-
da tantum, sed Brisacum inexpugnabile ejus loci mu-
nimentum fame, postquam Gotzius frustra subyenire
conatus esset, interceptum est, auróque deinde ad Gal-
los translatum, quo firmam sibi in imperio sedem ven-
dicarunt. Et hoc casu territi Trevirenses, hortante Cæ-
sare, de castro Ehrenbreitsteiniano annonâ ac milite
instruendo solliciti, frumenti quemvis modium XI vel
XIII daleris (quæ frugum erat, ob patriam exhaustam,
penuria) emptum inferre coacti sunt. In qua calami-
tate repetendi Principis, quo averti tam frequens mi-
les posset, desiderium subiit, placuitque, & Capitulo,
& populo eundem repetere. Sed tardioribus ea res ma-
chinis promota est; quòd restitutus libertati, Philip-
pus nullâ satis obligatione Cæsari imperioque adstrin-
gendus esset, quàm non ipse aliqua, vel legis, vel ne-
cessitatis interpretatione perfringeret.

Jam annusolvebatur nonus & XXX, quando Tre-
virorum stringebat fines hinc Wimariensis ad Rhe-
num, inde ad Mosellam Gallicus in Theodonisvillæ
obsidione miles, qui uterque vindicandæ ejectionis
Francicæ cupidus imminebat Treviri. Reliquiæ, &
quidquid

C c c 3

1638.

Palatinis no-
va expeditio
malè cessit.

Wimariensis
victus astute
& gloriose
vincit, Brisa-
cumque oc-
cupat.

Desiderium
sui Principis
ob varias af-
flictiones,
Trevirensi-
bus injectū.

1639.

Theodonis
villa pericli-
tante, Trevi-
ri pretiosa

quæq; trans-
ferunt, sed
hostium bre-
vi vires rur-
sum dissi-
patæ.

quidquid præstantioris ornatus Ecclesia Metropolitana possidebat, tribus inclusa Cistis ad Patres Carthusianos Coloniam translata sunt, religiosèque illic, cum Toga Christi, asservata. Divina tamen providentia Wimariensis in flore ætatis, trigesimo quinto vitæ anno Neoburgi in Alsatia non sine veneni suspitione periit, lectissimæque sub Erlachio, Nassovio, Rosa, & Oehmo Ducibus copiæ, hinc Cæsare, illinc Palatino frustra sollicitante, Gallica, (quæ potior erat) pecunia ad Francos transiere. Quin & Palatinus, ne rem turbaret, Parisiis detentus in custodiâ, liber tandem ad preces Suecorum dimissus, præter has nil admodum subsidii ab iisdem obtinuit. Cum quisque in primis sibi in hoc bello navaret operam. Theodonisvilla quoque, Piccolominio cum Beckio, ex agro Treverico felici castrorum expugnatione victoribus, Duce etiam Fequerio intercepto liberata est. Quem Theodonis villam introductum falsè monuerunt, Regi suo perscriberet (quod nuper futurum venditârat; *Urbem jam à se occupatam esse.*

Suecorum
exercitus è
Pomerania
rursû victor
provolat.

Bannerius rursû confirmatus è Pomerania in Cæsareanos, sub Gallasii inertia languidos, uno alterove victor loco incurrit, latèque diviso exercitu per Misniam, Marchiam, Franconiam effusus, Bohemiam denique invasit, &, quanquam irrita Pragam oppugnatione tentarit, multa tamen regni oppida tenuit. ac denique victor Cæsari honestam pacem obtulit, quâ (reductis omnibus ad statum anni XVII) Svecis probellâ impensis maritima cederetur Pomerania. Sed quod hæc vasrè crederetur moliri ad illudendum Cæsari, ne instaurato per hiemè milite sub Leopoldo fratre, quem Gallasio abdicato suffecerat, metuendus rursû incumberet; neglecta fuere, reparatusq; sub novo ducè exercitus. Quo tēpore Angli, Trevirorū quondā, per Willibrodum aliósq; submissos viros Apostolicos, in religionis veræ studio promotores, nunc hæresibus diversis, ad eam turbatæ Ecclesiæ, everisq; Reip. & æquitatis infaniam

Angliæ infe-
lix perturba-
tio Regis
supplicium
infert.

insaniam præcipites abiêre, ut Regem proprium, tanquam veritatis & publicæ quietis hostem condemnatum, ferro Carnificis, inaudito crudelitatis spectaculo, subjecerint. Tantas, in Europa, Apostata quondam incestuosusq; Monachus, incredibili stultitiâ mortalium, tanquam novus Apostolus religionisq; sacræ reformator admissus, ciere turbas, & tragœdias excitare potuit, quas nemo prudens conciri posse crederet, nisi jam factas intueretur. Quæ me causâ Trevirorum in fide constantiam felicitatemq; sæpius admirari ac laudare cogit, quam ab ipsis Apostolorum ad nos usque temporibus, nunquam penitus labefactatam, licet sæpius oppugnatam, animadverto.

Quadragesimus seculi hujus annus Hispanis parum felix illuxit, quando gemina ab illis regna, Catalauniæ ad Gallos, Lusitaniæ ad Brigantinum Decem, iisdem Gallis velificantibus, transiêre, dominos mutatura non servitutum. Sed agris subindè placet mutare latus, equè duriter cubaturis. Atrebatum in Belgio iisdem adspectantibus ademptû, & in Italia, Cafalis obsidio à Gallis soluta. Austriacorum in Germania fors aliquantò melior, cùm à Leopoldo Bannerius totâ egestus Bohemiâ, fugiens in Thuringiam ad Longovillanum Gallum, Wimaricis præfectum, transiit, quos deinde Mercurius Bojorum fortis ductor, tamdiu sustinuit, dum à tergo rursùm imminerent Austriaci. Tum Bannerius in Hassiam delatus firmis istic se castris adversus insequentes inclusit, ac subindè pacis iterum agitata memoria, quam Galli, ut affectare visi, sic varia ludificatione declinabant. Treviri votis ardentibus, inter perpetua militiæ ac tributorum onera, exoptabant. Nam cùm Gallus varias fugitivorum civium domos evertisset, Hispanus reliquos tanto majori numero molestiâque opprimebat; ut Capitulares Domini Clerum quoque Religiososque suâ sententiâ gravandos hospitali milite statuerent; cùm adversus hostes (utrosque præ secularibus, opprimentes) defenderentur, adeoq;

C c c 4

ad quos

1640.

Hispanis fors in Belgio & Italia parum favit.

Austriaci contra Svecos rursùm prævalent.

Pacis cogitationes. sed inanes.

Clerus Treviri premitur

ad quos commoda pervenirent defensionis incommoda quoque derivanda viderentur. Beckius tamen in urbem contra Wimarienses receptus, iisdem averfis, & ipse reversus, litem cum onere sustulit, brevi tamen cum eodem resumendam.

1641.

Princeps è
carcere suos
Proceres
Treviris ex-
communi-
cat, diverso
diversorum
sensu.

Sub multis
Dominis
Treviri ja-
ctantur.

Sequenti anno novum excommunicationis fulmen è carcere Philippus Archiepiscopus Trev. in Husmannum & Metternichios, tanquam suæ libertati, per instructas calumnias, obnitentes, detorsit. Quod licet ipsi ac plerique ceterorum, ut brutum exploderent, neque illius, vel gratiâ, vel minis tangerentur, tamen cum idem tribus DD. Capitularibus, Damiano Henrico à Metternich Decano, Hugoni Eberhardo Cratzio, & Hugoni Friderico Eltzio, tanquam diœcesin se invito administrantibus intentasset, Eltzius seu religione, seu tædio molestissimi regiminis tactus, illud averfatus est. Jusserat enim hoc obire Proprincipem Elector, qui illud suo & nomine & sigillo in decretis (non Capitularium, ut factum hæctenus, & à discedente Philippo probatum) administraret. Unde Gubernatoribus Hispanorum, qui præerant vrbanae ac diœcesanae militiæ, plurimum adversus Capitulares tribuere solitus, ut hoc veluti freno utrosque in majori sui observatione contineret; Hispanos benevolentiam, & delato, quo gaudent, honore; Canonicos Hispanorû ad Principis consilia attendentium metu. Quod si tamen aliquid querelarum contra Hispanos oriretur, id in tacitam Gallorum, minus sub se gravantium, commendationem detorqueret. Ita politicarum subtilitatum non ignarus Philippus, etiam regebat suos ex carcere, dignitatesque, Ecclesiarum beneficia, atque officia reip. sibi eripi nunquam passus, inter suos captivus absensque partiebatur. Unde miseri Trevirenses sub Cæsare, Hispano, Principe, Capitulo, diversis Dominis, tanquam naves sub pignantibus inter se ventis, jactabantur. Quibus cum denique Lotharingus, ceu vehementior quidam Auster, in totam, præter Beckium Lutzel-

Lutzelburgicum, effusus patriam accessisset, & defensoris adversus hostem admissus nomine, obrueret, vastaretque, cæde, incendiis, & direptionibus universa (ut collecti Ratisbonæ in Comitibus Principes literis ad Ferdinandum Infantem Belgii Governatorem acerrimis questi sunt) tùm Princeps hanc suis non occultè adversariis, atque inprimis Capitularibus, imputare calamitatem, Gallorumque humanitatem, & consultiorem longè protectionem cœpit extollere. ac demū, vel invitos, sua probare facta, meritòque his jactabat castigari virgis subditos, quas sibi plexuissent.

Ratisbonensibus interea Comitibus universè de pace concilianda, est constitutum. ad quam tamen Galli se accessuros negabant, nisi prius libertati pristinæ Archiepiscopus Trevirorum restitueretur. Locus geminus designatus, Monasterium pro Catholicis Principibus, Osnabrugum pro A catholicis. Militiæ verò per imperium consultius promovendæ, Ducum Præfectorumque in ea numerus imminui, augeri militum jussus, gemina Romanæ contributionis pensione imperata: tùm hibernorum onere sic diviso, ut qui illo non gravarentur, subsidium ex ære conveniens præstent; quò disparium quædam sit paritas. Querelæ etiam ad Belgarum Proceres destinata, tùm contra Bruxellense tribunal, tùm ad avertenda illorum, à Trevirensibus potissimum, hiberna. Inter quæ Cardinalis Infans in ætatis flore immaturâ morte raptus, Leopoldo Wilhelmo laudatissimo Cæsaris fratri gubernacula Belgarum reliquit, quæ majori capeffiverat laude, quàm deseruit.

Bannerius dùm Ratisbonæ de pace consultant, pænè eandem armis obruit, palmario facinore, si Cæsarem imperiique Principes intercepisset. Favitque audaciæ fortuna. Cùm militi ex Suevia Franconiâque repentè contracto, Chamum, Glataviam, Sulsbachium patere raptim, seque ad Ratisbonæ mœnia præter spem videt consistere. At dùm Schlangium cum lectissimis equitum operitur, hunc à Mercio & Piccolominio in

Vide literas in Annal. ad annum 42.

Ratisbonæ in Comitibus de pacis tractatibus Monasterii institutis conclusum. quos alia lege, nisi restituendi ante Trev. Principis Galli ordiri noluerunt.

Bannerius dum Cæsare Ratisbonæ premit, mox, Schlangio victo, fugit.

Moritur regimine penes Dorstensohnium relicto.

1642.

Lamboius in Coloniensi diœcesi profligatus, Novesium & Marcodurum in Gallo-Haflorum potestate reliquit

Treviri oppressi Hispana-

subsidium properantibus juxta Neoburgum interceptum, adeoque quatuor millibus suorum conclusum intellexit, ut coactus se dedere in Cæsaris potestatem transierit. Quo territus eventu festinatâ in Misniam fugâ, & hinc prementibus à tergo Cæsareanis elapsus Halberstadium, morbo illic per viam contracto succubuit, postquam suos ad pacem hortatus, Leonardum Dorstenonium, tanquam bello administrando parem, successorem dixisset. Cujus Suecia sententiam probavit. Ligistis hujus mors terrorq; ad aliquam victoriam profuit. Nam Dorstenam egregiè munitam Hatzfeldius expugnavit; Wolffenbuteliam Reuschenbergius contra Lunæburgicos Hassos ac Wimarienses egregiè tuitus, nec undarum quidem, obstructo fluminis ostio, eluvione, quâ eam Pappenheimius fregerat, territus.

Infelicior iisdem sequens annus fuit. Nam Galli & Wimarienses sub Comite Guebriano, & Hassi sub Ebersteinio Rhenum Vesaliæ, Hollandis indulgentibus, transgressi, Ordینگam Linnamque Coloniensis agri occuparunt, occurrentemque ex Belgio Lamboium, ut junctus Hatzfeldio hostem averteret, in loco parum munito incautum oppresserunt, priusquam superato tardius Rheno Hatzfeldius adesset. Centum illic & 40 vexilla militum, cum ipso Lamboio, apparatuq; bellico, intercepta haud levem Hispano cladem intulere. Subindè unius diei oppugnatione Novesium turpem deditionem pactum est, ac Marcodurum in ducatu Juliæ, prædis per omnem latè ditionem in Treviros usque cogendis opportunum, accessit. Undè & hic auctus miles, querelæque subditorum, qui præter Hispanum, Lotharingicum, & Ligisticum in imperio, domesticum quoque sub Metternichiis alebant, vix quo se alerent, in terra silvarum, quàm frumentorum feraciori, amplius reperturi.

Imperiales ergò Hispanorum urgebant discessum. At hi defensionem sibi prisco commissam jure obtinebant, & par esse, ut tributa atq; alimenta perciperent ab eis,

ab eis, quibus militem vitamque impenderent. Quam non tam Trevirorum, quam suam, quo imperio & Palatinatui jungerentur, emolumentum spectarent. Sed Trevirenses respondebant, jus protectionis, quod cum Henrico Lutzelburgi Comite anno 1302 institutum esset, solam urbem Trevirorum spectare, unde ad Sarburgum, Palatiolum, Grimburgum, Hammersteiniúmque, quod cum telonio possideant, extendi non posse. Admissum I. in Urbem Comitem, ut civem, cum obligatione fidelitatis eidem præstandæ. II. Libertatem commerciorum ditionis Lutzelburgicæ vicissim datam. III. Defensionem in sua addictam provincia, & contra externos auxilium. IV. Postulante civitate, quinquaginta Cataphracti equites promissi, stipendio urbis. contra quoscunque, proprio Archiepiscopo & Rom. Rege excepto. V. Comiti 300 librarum monetæ census annui, cum domo in urbe, & mercatu rerum libero delata esse. Ex quibus manifestum sit, in urbis arbitrio esse, vel poscere, vel etiam rejicere militem, nec invitis hunc esse obtrudendum; neque Gubernatoribus Cherfontainio, Pestacaldæ, ac demum Beckio retinendo fuisse obligatos. Verum Hispani Archiepiscopi voluntatem suam defensionem probantis obtendebant, cui hac in re obsequi par videretur. Qui Capitularium suorum, durum subditis ingratumque sibi, atque ab ipso damnatum Clero, sublatum cupiebat imperium, Præfectumque à se urbi impositum dominari.

Jam enim, secularium querimoniis, atque indigentia moti Capitulares Domini, consueta tributorum & hospitiorum onera etiam in Clerum derivabant. Unde hic nequicquam oblectatus, vimque à militibus passus, & his, & Dominis Moderatoribus per Judicem Ecclesiasticum denunciavit excommunicationis sententiam. quæ ab ipso etiam Archiepiscopo regentium capitibus, nisi jussi potestate abirent, est intentata. At hi Cæsaris Pontificisque voluntatem opposuere, votaque

nos frustra amoliri conantur.

Clerus Trevirensis à Capitularibus milite pressus, illos Archiepiscopo probante, excommunicat.

Archiepiscopum omnes repetunt, vel ejus loco Adjutorem.

Richelii morte Trevirenses gaudent.

1643.

Gallorum Dux quoque Gebrianus eisdem lætis cadit, sed brevi gaudio

etiam sua ad eisdem obnixè data, quibus suum sibi Archiepiscopum restitui desiderarent. *Nihil igitur malè se, quàm Principem suum in regimine, se in obsequio utrosque extra hanc jactationem in quiete consistere. Amicos jam hostibus graviores toti diœcesi incumbere, & tutelam Lotharingorum in rapinam verti. Ceterum excommunicatione neminem tangi posse, nisi pravariatorem. Perquam se cupere, ut Elector suis adsit, cumq; id impetrari nequeat, orare, ut Adjutorem eligi substituique patiatur. Esse Leopoldum Casaris fratrem, Franciscum Lotharingia apud V bios Principem, Franciscum Wilhelmum Osnaburgi, huic officio pares, opportunosq; qui postulentur. Verùm neque Philippo, neque aliis, visum id probari. quod non tam facilè à potentiorum manibus hi principatus transferantur, quàm conferri possint. Actum proindè apud Pontificem de potestate Adjutoris à Capitulo deligendi, nisi Archiepiscopus propediem restituendus sit; sed cùm pacis tractatione hæc res expediri facilius citra querimoniam posset, consultò est procrastinatum.*

Richelii Cardinalis belli hujus federisque Gallo-Suecici præcipuus moderator, ingentium coram Deo factorum rationem daturus, ex hac vita decēbri mense evocatus est. Quem, ut vaticinio præcognitum, Regis Ludovici parens Maria Medicea exul Colonia, eodem anno præcesserat, Rex ipse haud multò post est consecutus. ut quos vita non poterat, mors inter immortales sociarit, conditionibus olim facilius, quàm nunc, inter variantes nationum sententias, cognoscendis. Mazarinus Cardinalis Richelii in locum artesque, quas probè ex hoc Magistro didicerat, successit. Trevirorum verò, ab alterius morte, timor expugnandæ rursùm urbis imminutus est, præsertim cum Marco-duro Wimarienses ejecti, & Guebrianus trans Rhenû effusus, ipse ante Rotw eilam tormento tactus perit, dissipato & confecto brevi milite, solis Hassis, Gallorum asseclis, Novesio ad Rhenum inhærentibus. At repente

repentè spes rursùs Trevirorum decollata jacuit, cùm Condæus, Francisco de Melo ad Rocroam cæso, Theodoni supra Treviros Villam aggressus, bimestri, suorum & hostium magna clade, expugnavit. vnde cùm Trevis indies metuendus immineret, Capitulares se Archivumque Confluentiam transtulêre.

Suecorum sub Dorstensohno & Conigsmarckio fors etiam felix. Is enim in Lusatiam, Silesiam, Saxoniamque, novis militibus animisque progressus, omnia ad deditionem prona habuit, cùmq; Lipsiæ expugnandæ intento sub Leopoldo Cæsareani incumberent, hi eodem pænè loco, ubi quondam Gustaphus Tillium straverat, haud minori clade obtriti sunt, impedimentis omnibus machinisque pyriis facilè 40. hosti relictis. Unde Lipsiâ deditâ, firmandis deinde per Silesiam, Moraviamque, ac Pomeraniam sedibus, hic per Conigsmarckium, istic per se operam dedit, nè facilè parta, facilè interciderent.

Quando Urbanus VIII Pontificatum supra XX annos, raro temporis exemplo, administratum, oppugnatæ per Germaniam religionis otiosus spectator, defecit moriens, & Successori Innocentio pacis, licet Romanis parum secundæ omen attulit, quam Europa, in olivifera insignium illius columba, prælagire est visa. Qui vix sedem ingressus, de restituendo Trevirorum Archiepiscopo, eumque cum Imperatore Capitularibus ac subditis conciliando, curam suscepit. At cùm neque ad horum preces amnestiam exorantium, neq; ad cohortationes Pontificis Cæsarisque emolliri Principis animus posset, ut Husmannum & Metternichios in gratiam reciperet, nisi ipsius ante postulatis satisfacerent; quod non ignoraret Gallum, nisi restituto in sedem Archiepiscopo, omnem pacis tractationem, maximè Cæsari & imperio necessariam, recusare: animadvertit denique à Cæsareo ad Pontificium carcerem, hospitio jam Bononiæ præparato, se destinari. Quâ re ter-
ritus, veritusque ne difficilior hinc pateret exitus, ob-
latas

1644.

Innocentius
Papa Urbani
successor de-
nique cum
Ferdinando
III. Imp. Ar-
chiepiscopū
libertate do-
narunt.

latas à Ferdinando libertatis conditiones, Pragensis simul inclusus pacis legibus, admisit, exorato tamen antè Pontifice, ut sibi tanquam jure restituto innoxioq; testimonium daretur. Qui ad Legatum suum Camillum Melium rescripsit, nihil probatum fuisse, propter quod, juxta canonicas sanctiones, retineri, & custodiri debeat: quâ testificatione deinde adversus Cæsarem, Hispanum, Canonicosque suos usus, innocentem se ab eis oppressum memorabat. Ex quo, tanquam injusti processus testimonio pacta reliqua, ceu iniquitate nixa irritabat: cum tamen, non de captivitate; sed de retentione, nec de politico delicto, sed de Ecclesiastico (cujus judicium Pontifex sustinebat,) testificatio hæc procederet, gratiâque exoratâ magis, quàm æquitatis rigore niteretur.

Ragotsius
Hungariam
Svecus Da-
niam inva-
dit.

Unde à Sve-
cis tantisper
imperium non
tamen à Gal-
lis respirat,
qui præter
alia Philippi-
burgum oc-
cuparunt.

Novis hic annus 44 bellorum auspiciis insignis fuit, quo Sveci, excitato contra Cæsarem Ragotsio ex Transilvania in Hungariam irrumpente, ipsi Danum, ob favorem Moscho Cæsarique præstitum, insperata irruptione terrâ marique premunt, illâ Dorstensohnus ad Juthlandiam usque victor, Kilâ, Christianopoli, Flensburgo occupato effusus; hoc, in Scaniam classe appulsus Hornius, Elsinburgum Coronamque præter alia invasit, Danorum etiam classe profligata. Sed ubi in Moravia Silesiâque jam rursùm dominari Austriacos compererunt, revocati sunt. Ad Rhenum quoque à Ligistis parùm feliciter pugnatum est. Nam Condæo Turrenius junctus, postquam Mercium Friburgi in Brisgoa, viribus imparem, frustra, nec sine magnâ suorum clade, oppugnassent, reversi, Wormatiam, Spiram, Moguntiam, ac Philippiburgum ad Rhenum, nullo resistente, expugnarunt, non exiguo Cæsaris dolore; sed occulto Philippi, & manifesto Gallorum gaudio. Ille enim amicitiam Cæsaris umbratilem, Gallorum veram spectabat, istam necessitate, hanc voluntate admissurus, & Philippiburgum, raro benevolentiae exemplo, Gallis magis facebat, quàm sibi.

Pacta

Paeta verò quibus à Cæsare libertatem anno 1645 accepit, ista fuere. I. Ut in pacis Pragensis societatem legesque probatas admittus, electionem quoque Cæsarem Ferdinandi III ratam habeat. II. Castrū Ehrenbreitsteinium in Cæsaris potestate, usque ad Germanici belli compositionem, relinquat, & Philippiburgum è manibus Gallorum ad imperii commodum transferre omni viâ conetur. III. Ut conformiter amnestiæ

Pragensi, quidquid offensionis, siue ab imperii Principibus, siue à Capitularibus aliisque Trevirensis ac Spirensis diœcesis subditis datum, perpetua oblivione sepultum sit, nullòque titulo vindicetur, sigillatimque Husmanno & Metternichiis eorūmq; fautoribus ignoscat. Et his legibus vicissim illum pristinæ dignitati & gratiæ, regalibus etiam Viennæ in magna Procerum corona XXV. Aprilis collatis, restituit, suæque adhibitum mensæ, & muneribus honoratum, navi commeatūque instructum, ad Francofurtensem diætam, Judiciorum per imperium rectius formandorum causâ institutam, transmisit. Ubi bimestri moratus Confluentiæ in urbe sua Septembri mense ipsis calendis, tanquā exoptatus Patriæ Pater salutatus, Chrysoptomi ab exilio reducis in scena spectaculo delectatus est. quanquam dispari ipsius imaginem exemplo imitatus, alios quoque in culpam malè adornatæ scenæ vocârit.

Hispanis Treviris mandatum, ut venienti claves dederent, cederentque ad nutum jubentis. At hoc illi ad restitutionis honorem satis visum non fuit, sed Turrenium cum exercitu invitatum, vi armatâ deditonem urbis postulare iussit. Cui cives Hispaniq; respondent, suo hanc ultro patere Archiepiscopo, quem supplicibus etiam literis invitârunt. ut Turrenius anceps hæreret, vimne in volentes expromeret, suumque non necessariæ laniæ objiceret militem. Quare post insidiosam irruptionem frustra ad S. Martinum tentatam (quod Elector in urbem Gallicæ potestatis reduci, novis restitutionis pactionibus, maluisset) destitit, Principemque

1645.

Leges quibus Philippus libertati à Cæsare est restitutus, & regalia accepit.

Reversus non nisi per Gallos urbi redi voluit.

pemque adventantem in S. Maximino exspectavit. Huic venienti obvius Comes de Laverne, Gubernator urbis militiæque, claves Regis Hispaniarum nomine obtulit. At his, post quietem nocturnam in Monasterio D. Martini extra muros urbis, manè admissis, non nisi per Turrenium, Gallósque, tanquam suæ restitutionis in pacificatione Monasterii Westphalica autores, reduci in Palatium sedemque Episcopalem volebat. Quibus etiam postridè, Hispanis Lutzelburgum remissis, urbem concessit. Ne tamen repentè adversari Cæsari imperioque, urbe Gallis traditâ, videretur, militem ex illis Germanum, sub nobili Tribuno Weiler delegit, qui Gallo juxta Principiq; juratâ fide teneretur: quam Elector fictam Cæsari, Gallo veram præstabat: ut ipsi jam nulla haberetur.

Quibus Urbem quoq; Hispanis dimissis credidit.

Dorstensohnus ex Dania victor cum gemina Cæsareorum clade imperium repetit. Galli quoq; victores contra Bavarum & Hispanum locis variis.

Adhuc, inter pacis consilia, Svecorum Gallorumq; passim arma, & victricia plerisque locis, circumferbantur; quòd reliqui spe pacis lactati bellarent languidius, bellumque negligendo, pacem differrent. Dorstensohnus, relicto contra Danum Vrangelio, Gallisum primo egressu, Hatzfeldium cum Götzio Werdioque ad Olomutzium cecidit, hoc solo cum Reuschenbergio salvo, cadente Götzio, & Hatzfeldio intercepto. jamque Austria trepidabat, nisi Brinna Moravorum, Comite de Susa fortissimè propugnante, stitisset impetum. Mercius etiam ex victore Turrenii, mox juncto Condæo victus cecidit, Nordlinga aliisque locis amissis. Leopoldo demùm, rejectis trans Rhenum Gallis, cladem instaurante. Qui, alibi feliciores, Mottram in Lotharingia, Mardicum in Flandria, Rosæ portum in Catalaunia occuparunt, tantò ad pacem duriores (quâ variis Monasterii artibus suspendebant) quanto in armis feliciores. Quorum successibus Trevi-
rum Princeps ferocior, sibi quondam adversantes, tum Proceres, tum subditos, Religiososque juxta & Ecclesiasticos, victimam conceptæ indignationis destinabat. Propugnaculo igitur intra moenia, ad infringendas urbis
vires,

supra

vires, excitando sacrum Ecclesiæ Melitensium delegit agrum, juxtaque muros horti Novitiorum Societatis demoliri jussit, quanquam operarii anathematis intentati minis primùm, sed frustra, rejecti sint; cum immobiliior Philippi voluntas esset, quàm quæ sacris his terroribus percelli posset. At tamen rursùm hæc Principis ad Novitios turbatos machinatio, in propriam denique auctoris perniciem versa est, ut suo loco constabit. Aliud propugnaculum in area S. Martini urbis portæ imminens, ut & tertium, ex opposita urbis parte; ad portam Amphitheatri, quam Albam olim dixere, institutum est, ut triangulari munimento inclusa urbs, expugnari à seipsa, novo consiliorum artificio posset. Ita, quod alii contra hostes, Elector contra subditos moliebatur, nescius suo se laqueo captandum esse. His intenti præcipuorum Capitularium Coloniae hærentium animi, cum de Condæi quoque filio in Adjutorē assumendo Philippum jam senescentem meditari audissent, ipsi inter se, ex Cæsaris Pontificisque voluntate, alium suo ex corpore deligendum statuebant.

Philippus his
fusus diversis
in urbe propugnaculis
sibi adversantes subditos affligit.

Quæ dum utrimque agitantur, Archiepiscopus, Visitationis resumendæ titulo, Capitulares summæ ædis Canonicos adesse jussit. Restitantis verò Husmano & Metternichiis publico rursùm excommunicationis decreto Ecclesiâ, redditibusque ac bonorum omnium consortio interdixit: reliquis, nisi propediem compareant, idem fulmen interminatus. At nullis (nisi paucis, offensionis datæ non consciis) ad fictæ visitationis simulacrum accedentibus, gravissimum in ceteros accusationis libellum vulgavit, quo illis *totius Archidiocesis ruinam, decem & amplius auri millionibus non reparandam, spoliū fideicommissi & hospitalis, ut agebat, Philippici, à se & proavis in usum familiae gentisque constituti, aurique talento æstimati, tum aula sua peculii, Gallicique Gubernatoris, coronatorum 50. millia complexi, imputat. ut jure tamdiu Ecclesiæ bonis priventur, dum ablata reparent. Quod verò priscis ca-*

Visitationis
repetitæ titulo
Capitulares
persequitur.

lumnis novum commentum de Condei subrogando filio addant. iccirco pro infamibus statuit eos, vocisque tam activa, quam passiva electionis incapacibus, habendos. Monetque ex Capitulo presentes, ne quengquam residere, nisi sua in Ecclesia Treviris patiantur, suosque adstringant Collegas, ut pacta cum Rege Christianissimo ad conservationem diocesis necessaria, secum approbent.

Omnes è Capitulo se subducunt.

Respondent modestè accusationi Principis. rogantque ut stet pactis.

Hujus in Capitulo libelli probationem cum Archiepiscopus postulasset, exhorruere presentes, & petito ad deliberandum tempore, negotiorum pretextu se subduxere. In quibus Decanus Damianus Henricus à Metternich, & summæ Ædis Custos, Metternichius quoque, Lotharius Fridericus, qui sigillum Capitulare unà secum Coloniam transtulit. Carolus item Casparus à Petra modernus Archiepiscopus: cujus frater Damianus Hartardus, nunc Metropolitanæ Ædis Præpositus, aliquamdiu captivus, tandem & ipse evasit. Solutus Wolffgangus Fridericus à Coppenstein, rerum tamen suarum amore magis, quam Principis substitit, Publicatam deinde accusationis damnationisque sententiam, insigni Capitulares modestiâ ac ratione confutarunt. Orare primum se, ut memor jurata abs se fidei, in rebus Archidiocesis gravioribus, Capitularium suorum consilia admittat. qui tuto iidem adesse loco non graventur. Deinde Casarei pacti, & Christiana pietatis sensum admittat, neque oblatam Husmanno & Metternichius gratiam retractet. Illata Archidiocesi damna aliunde quam à se manasse, seque ipsos inprimis tangere. Direptionem aula Confluentinis nuper rationibus compensatam. Fidei commissio & Hospitali Philippico nihil offecisse sese, neque contra aequitatem quicquam derogatum iri. De subrogatione Condei in sedem publicis variorum literis jure metum vis incussum esse, qui cogitatâ Richelii Galli non ignorarint: non tamen sperare se hunc Germanica nobilitatis annulum Gallorum Principum manibus consignandum: cum amicos illos, quam incolas haberi malint. De nova cum Rege Christianissimo trans-

transactio, Capitularibus utique ex more communi-
canda, nihil sibi compertum, ut probare aut damnare
ignoratam non possint. Orare igitur, ut videndi illius co-
pia fiat, antequam postuletur sententia.

Sed explosit hæc Archiepiscopus, & Cæsareum pa-
ctum, cui præcipuè innitebantur, Laicum vocabat, quo
ipse, dum Ecclesiæ suæ consuleret, non teneretur. Sed
nec ipsius Imperatoris dimoveri à proposito cohorta-
tione potuit, ut cœptas urbis munitiones ære Gallico
defereret. quamvis denique mandatoriis literis, & ob-
ligationis Gallicæ leges communicare, & desistere à
cœptis, nisi imperio probante, juberetur: confusus fo-
re, ut articulis pacis Monasteriensis liberum Imperii
Principibus fedus, cum exteris, modò imperii Rom.
commodis non advenentur, proprio cujusque bono,
indulgeatur; ne, cum remota à Cæsare auxilia in ne-
cessitate desunt; propinqua etiam, quæ ratio concedit,
eripiantur. Quare, cum per Gallos suorum potissimum
consiliorum speraret exitum, his adhærere decreverat.

Quorum ope S. Maximini Abbatiam, Commendato-
ris sibi quondam titulo à Romanis concessam, & ad-
judicatam à Spirensibus, jam se tutò quoque aditurum
sperabat. Judices igitur, hac in causa à se constitutos,
sed à juramento sui Principis tantisper absolutos con-
stituit, per quos atroci sententia, rebelles illos, & belli
nuper ab Hispanis illati, ac libelli Zyleseani falsitatum
pleni auctores, suoque Commendatori à sede Apostolica
Præpositi refractarios damnabat, adeoq; non solum pa-
trias contributiones præsentis neglectasque hæctenus, sed
etiam damnnum provincia, ex hac obtreccatione belloq;
creatum jussit rependere. Et nisi quamprimùm obsequan-
tur, exterminationem omnium, aliorumq; ad obedi-
entiam promptorum substitutionem, minatur.

Religiosi, cum Archiepiscopum obnixè rogarent, ut
Witlichiana transactionis, quâ suo juri renunciârit, me-
moriam revocet, patiaturque sub Abbate Agritio, Ca-
pitularibus votis electo, pro more vivere, ac libertata

Negavit
Princeps Im-
peratoris La-
ici pacta, se
Ecclesiasti-
cum obstrin-
gere.

Gallorum o-
pe fretus Ab-
batiam Ma-
ximinianam
sibi vendi-
cat.

Resistentes
Cœnobitas
ejecit, aliis
in locum in-
troducitis.

Vrangelius
Suecis præ-
fectus latè
populatur.

Galli Dunc-
kerca aliis-
que locis
potiuntur.

1647.

Bavarus in-
ducias Gal-
lo-Suecicas
pactus mox
rursus ab-
jicit.

tot Cæsarium Pontificumque decretis concessa frui, quæ nequeant decedere, nisi sua posteritati injurii: non tulit recusationem Philippus; sed inclusos cellis aquâ tantum ac pane, sat parè ministrato, aluit, & demùm aliis ejusdem ordinis Cœnobitis ex SS. Matthia, Martino, Martyribus, ac denique Prumiensi Benedictorum Abbatia suffectis, migrare omnes atque exulare totâ diœcesi Trevirorum compulit, opes postea Monasterii ex arbitrio partitus. Ita nihil erat, quod ingenio viri resisteret, quo, quæ penetrare non poterat, perrupit.

Svecorum inter hæc Gallorumque fors ubique melior. Illis, pro Dorstensohnio morbis fracto, Vrangelius trans Visurgim Hoxteræ, Paderbornæ, & Statbergæ cum locum fecisset, cedens venienti Leopoldo, Melandroque, in Franconiam, ac deinde trans Danubiû, atque, istuc occupatâ Reinâ, in Sueviam, Bavariam, Helvetiâmq; se effudit, locustarum omnia more depastus, Cæsareanis post terga sequentibus reliquit stipulas; ut hi in proprio egerent solo, illi abundarent in alieno. Galli in Belgio præter Contracum & Winocibergam, Dunckerâ, cum celeberrimo ad mare portu, potiti sunt, hætenus maritimis Gallorum ac Hollandorum spoliis ditatâ. Cui damno accessit Neopolitana rebellio, quæ unius Piscatoris Masanielli, vectigalia importuna detrectantis, ac rebellantis, subitò imperio totum pene regnum Hispano abstraxisset. In Germania cum hinc Galli, inde Sveci Bavaro metuendi incumberent, inducias cum utrisque, dum pax concluderetur, pactus, unâ cum Coloniensi imperium reliquum destituit, Joanne Werdio fortissimo ipsius milite, cum paucis ad Cæsarem transeunte, cui se tanquam primo capiti majori fide obstructum adserebat. Quem deinde Bavarus, has inducias parum fidâ expertus, revocato obsequio, secutus est, exemploque laudavit, quod voce improbaverat.

Quo tempore Philippus Trevirorum Archiepiscopus, ad nobilitera sensum perversæ administrationis facinora

cinora instructus, ostendit, magna ingenia (inter quæ ipse hoc seculo, cum Richelio in Gallia & Wallensteinio in Germania habitus) vix, sine mixturâ dementiæ, reperiri. Etenim ad Capitulares suos Canonicos opprimendos, ut quandam justitiæ imaginem secutus videretur, Judicium Camerale, seu aulicum instituit, ad quod specie expediendarum litiû Procurator Fisci causas avocatas, tanquam accusator, instruebat, ac nemine licet ad defensionem comparente, Officialis à Principe Ecclesiæ causarum Judex institutus, suâ sententiâ, absoluebat. Ita quidem, ut hanc non minus, quàm accusationem Elector dirigeret, adeoque ex unius Principis, accusatoris testis, Judicisque arbitrio regerentur universa, qui ipsas etiam judiciorum formulas dictare consueverat; ut hac æquitatis administratione nihil posset iniquius reperiri. Unde ex hac officina juris XV Junii sententia adversus Capitulares prodiit, quâ omnes schismatis in regimine autores, cum excommunicatis cõmunicantes, novi Adjutoris, se inconsulto, intrudendi machinatores, Ecclesiæq; sua desertores, fructibus beneficiorum, vocisque tam activæ, quàm passivæ, (ut vocant) potestate excidisse, ideoque excommunicatos, privatos, amovendosque beneficiis declarabat. Quâ tamen à sententiæ jam latæ, poenâ eximebat illos, qui adhuc mense Septembri, Husmanno & Emmerico à Metternich deserto (quos perpetuò execratos volebat) Trevisis comparerent, nec rescriptis Laicorum (Cæsaris videlicet) immunitatem Ecclesiasticam substernerent, & ejusdem familiae Canonicis non nisi unum in Capitulo votum, juxta Julii III & Sixti V Pontificum decreta, admitterent. Archiepiscopi arbitrio tres minimùm beneficiorum collationes, indulgerent. Ex partibus Capitularibus æquitati Canonibusque sacris adversantia tollerent, atque electoralia juxta & patrimonialia Archiepiscopi bona, eo vivo mortuoque minimè violanda esse, sancirent. Hac nisi ante festum omnium Sanctorum præstent, latam ante sententiam, hoc etiam à se indulto confirmari. Ad quæ

Novum à Principe institutum aulicæ judicium, in quo vnus ipse agebat omnia.

Sententia damnationis in Capitulares hinc prolata.

Capitulares
se jure pur-
gant.

à Capitularibus ita responsum est; ut se neque comper-
tos schismatis, neque excommunicatis (cùm Husman-
nus Metternichique à sede Apostolica omni censura ab-
soluti sint) herere testarentur. Suam adire Ecclesiam pa-
rati sint, si tutus esse liceat. De Adjutore. praesertim ex-
zero, nihil abs se actum. Laicum Caesaris mandatum de
propugnaculo aere Gallico in urbe surgente jure audiendū;
neque Gallica confederationi, illo seque insciis, adharen-
dum. Suffragia etiam consanguineorum more Apostoli-
co jure plura tolerari, quod in ipsius Philippi electione
quoque observatum sit. Capitulationis verò pacta, à Ma-
joribus recepta probataque nihil aequitati adversari. De
bonis patrimonialibus frustra sibi legibus cautum velle;
cùm si aequitate quasita sint, ipso jure tribuantur, si ini-
quitate nixa, nullis queant promissis satis stabiliri.

Alibi residē-
di facultatē
à Pontifice
impetrant.

Animadvertentibus facilè Capitulares, quod hæ tam
iniquæ pacis oblatæ conditiones non aliò spectarent,
quàm ut recusantibus, quod par erat, tam indigna, a-
lios in Capitulo Princeps substitueret: ideòque ne ob
absentiam proferri ab Archiepiscopo possent, à Pon-
tifice Rom. impetrarunt, ut salvo beneficiorum ac fru-
ctuum jure, abesse Treviri liceret. At his nihil motus
Philippus, Canonicatus duos, Husmanni & Metterni-
chii, ceu caducos, & nescio quibus à se titulis locuple-
tatos fundatosq; , ut ait, transferre in alios statuit. Et
primum quidem, literis collationis 7 Septembris anni
1647, ut in Annalibus hoc loco referuntur, in D. Ot-
tonem à Senhem Episcopum Azotensem Suffraganeum
suum, professione Dominicanum, & genere ignobilē,
cum jure solius activæ vocis in Capitulo (ad quod sta-
tim immisus est) transtulit; hoc vel invito in hanc sce-
nam protracto, quod recusationem beneficii maleficii
loco habendam provideret. Et mallet servire tempori,
quàm intractabilem consiliis Principem offendere.

Alios quos-
dam Archie-
piscopus Ca-
nonicos eli-
git.

1648.

Octavus & quadragesimus hujus seculi annus Pal-
ladis non minus hastâ, quàm oliva celebris, à Marte
inchoatus, pace conclusus est. Ligisticus circuli West-
phalici

phalici sub Lambojo miles, cum Ernesto Hassorum Principe congressus prælio, victor hunc ipsum cœpit; sed Geisecam importuno aggressus loco ac tempore vicissim cladem retulit. Hinc in Juliam transiens Bredenda Hassos ejecit, sed cum eisdem arce Grevenbruchanâ commissus, à quærentibus fugam, & ob dejectum Erstæ pontem, præcisumque effugium, desperatè pugnantibus, victus est. didicitque *hosti retrosum inclinato sternendum potius esse pontem, quàm eripiendum; cum desperatio fugæ incitamentum victoriæ sit.* Marcodurum postea victoribus in præmium cessit. Svecorū res, post Melandrum in prælio occisum, Bavariamque Vrangeli & Turrenii irruptione vexatâ, ad Oeni transitum frustra, obsistente Piccolommio & Werdio, quæsitum, hæsit; in Bohemiâ verò urbis Pragæ oppugnatione, (cujus jam arcem novamque urbem Konigsmarckius invaserat, & Carolus Gustavus, novâ Svecorum accessione viribus extremis premebat) ad conclusæ pacis nuntium, finita est: non absque *singulari Numinis providentiâ, illic belli triginta annorum calamitates absolvente, ubi inconsultâ Bohemorum rebellionē fuerat inchoatum.*

Multæ hac pace ditiones Germanis belli autoribus ablata, transcriptæque adjutoribus, pro libertate scilicet vindicata, & ut paucas memorem, Svecis Pomerania, cum quinque myriadibus dalerorum imperialiū tributa, Bremensi Verdensique Episcopatibus adjunctis. Electori Brandeburgico, Halberstadianus, Mindanus, & Caminensis Episcopatus vicissim cessus, cum Magdenburgensi, à morte Augusti Saxonis tribuendo; ut manifestum sit, quo emolumento religionis Galli Svecis, ut sub Carolo olim V. Protestantibus, arma sociarint. Retulerunt tamen & illi præmium operæ, trium Episcopatum Metensis, Tullensis, & Virdunensis confirmatam possessionem, Archiepiscopali tamen his in locis jure Trevirorum Metropoli, antiquissimo ex usu, relicto. Utriusque Alsatia & Suntgovia etiam Comi-

Bellum Germania exspirans, & post annos 30 pace finitum.

Vi pacis multa à Germanis ad exteros Reges Svecum Galumque translata.

tatus, decemque ejus urbes imperiales, exceptâ libertate, iisdem Gallis transcripti sunt, cum onere trium millionum librarum Turonensium Carolo Ferdinando heredi solvendorum, Brisgoâ insuper, Ortnaviâq; cum quatuor Silvestribus urbibus relicta. Philippiburgum titulo protectionis Gallis ad hæc mansit, jure proprietatis Philippo, & Successoribus Spiræ Episcopis non adempto. Superior Palatinatus Bavaro, cum electoratu, tributus; inferior Carolo Palatino, cum octavi Electoris titulo, restitutus, Franckentaliiq; ab Hispanis reducendi facta promissio. Qui hujus anni principio infelici pacis conditione Hollandis sociati, omnia per rebellionem occupata cessere; ut Gallis, nimio cum iisdem armorum pondere incumbentibus, pares esse possent. magis tamen dolenda Hollandorum sorte, quam Hispanorum; quod in victoria fidem amiserint, turpiori clade vincantium, quam devictorum.

Accessit pax Hispano-bavara.

Decreta Monasteriensia pro Trevir. Principe, huic non satisfecerunt, quod ministris luendum fuit, licet in fontibus.

Huic paci, quamvis Philippus (Pragensi jam inclusus) non subscripserit, decretum pro eodem tamen est, ut pecunia Lutzelburgi detenta integrè restitueretur. Præfectura Bruch Archiepiscopo, & pars domini S. Joannis maneat D. Joanni Reinardo à Söteren, Electoralia & patrimonialia bona, cum sequestratis fructibus, Philippo constent. Arx Ehrenbreitstena & Hammersteinia Cæsareo liberata milite, alio custodiantur, qui tamen Cæsari, ut Archiepiscopo Capituloque, juratâ fide obligetur. Ceterum federa cum exteris sancienti pro conservatione sui jus cuique imperialium sit, modo salva fide, quâ imperio Cæsariq; tenetur, nullo cuiusquam detrimento id fiat. Quod his tamen impetratis Philippus non acquiesceret, Capitularium præcipue ultioni intentus, Legatos quos ad pacem Monasteriensem destinarat anno 45, tanquam officio malè functos, graviter persecutus est: inprimisque D. Hugonem Fredericum ab Eltz summæ Ædis Archidiaconum virum integerrimum autoritate legationis exiit, Coloniam ad reliquos divertentem. Tum verò Officialem suum
D. The-

D. Theodorum Bruerium, hactenus in gravissimis quibusque per fas nefasque usurpatum, ceu minus hoc loco obsequentem, domi rebus omnibus spoliatum, re vocavit ad rationes; sed quas ille Romæ, quò profugit, quàm Treviris è vinculis dare maluit. Deniq; Joannes Anethanus ejus Cancellarius, magnæ experientia vir, postquam inter æqua & iniqua Principis sui postulata, illâ quâ poterat moderatione rerum ad finem Comitiorum durasset, redux ad Principem actorum conscientia fretus, carceribus destinabatur, nisi sagax, animadverso discrimine fugâ periculum imminens avertisset. Ita vix quisquam è primis ministrorum reperiendus est, qui gratiâ officioque denique non excideret; quod plerisque uteretur, ut virgis, quas, cum alios castigasset, abjiceret. Ceterum religionis toto imperio forma libertasque cum ad annum Christi XXIV. reduci jussa esset, Labor per Archidiecepsin Trevericam ad diversorum locorum hæreses abolendas impensus, præterquam in Hadamariæ comitatu, irritus penè cecidit: quòd subditis plerisque ex Dominorum arbitrio credendum sit, postquam Ecclesiæ judicium rejecerunt.

Angli subinde, ne soli insanire Germani in fide viderentur, religionis diversæ gratiâ collisi, Regis sui, sub Licitore cadentis, morte delirium hoc luerunt. Leodiensibus etiam, Trevirorum affinibus, pugnandi adversus suum Principem Ferdinandum spes majoris libertatis, causa fuit, quam in legendo Consule & judiciis exercendis, secuti, denique sub propugnaculo custodita urbe concluderunt. ut *plerumque libertas armis quaesita servitute graviori absolvitur.* Apud Treviros, fidei divinæ tenaces, humana inter ejusdem Ecclesiæ Metropolitanæ viros labefactari cœpit; ut nec pacis quidem universalis legibus adstringi dissidentiū animi possent, quemadmodum *delirante capite, reliqua aptè membra regi nequeunt.* Princeps enim, ubi se Gallum in successorem cooptare vix posse animadverteret, laudatum sibi à Gallis, & ingenio magis, quàm eximius cultum moribus

Religio ad 24. annum reducta Treverensium diœcesis novavit.

1649.

Anglici & Leodici tumultus.

Reiffenbergium Trev. Princeps in

D d d 5

ribus

Adjutorem
assumit.

ribus Philippum Ludovicum Baronem à Reiffenberg conatus est sufficere. quem gradatim primò in Capitularem, deinde & Præpositum, loco Humanni, postremò in Adjutorem gemino, hoc est proprio ipsius Reiffenbergii, & Ottonis Senhem suffragio assumpsit. nam tertiū, quod subsistentis hæctenus Friderici à Copenstein fuisse interpretatus Princeps est, is, electione instante, Coloniam ad reliquos Capitulares fugiens declinârat; ne insolentissimæ cooptationis particeps haberetur. At Philippus nihil his territus 28. Aprilis solenni Reiffenbergium programmate Coadjutorem suū renuntiavit.

Capitulares
strategemate
urbem, cum
milite inva-
dunt.

Capitulares animadverso discrimine, in quo, si Princeps, jam morbis curisque & senio fractus, larvæque, quàm homini similior, decederet, resp. versaretur, sub protectione Gallorum; præclaro strategemate, & Principem & Gallos cum urbe in potestatem redigunt. Militem occultè per diœcesin cogunt inferiorem, favente Hatsteinio Confluentinorum Governatore, illumque, post Meginam & Cochemium interceptum, duobus Capitularium animo & autoritate præstantium Carolo Casparo à Petra, & Hugoni Eberhardo Cratzio ductoribus Trevirim destinant. Quo ad suburbanos D. Paulini hortos subsistente, Carolus ad portam urbis, civesque pro excubiis stantes prævolat, monetq; apposita oratione aliquo se venire militum comitatu, ut his in urbem unà cum Dominis Capitularibus admissis, pax tandem securitasque pro Ecclesiæ patriæq; commodo stabilietur, ne postquam illa jam toto imperio recepta sit, Treviri eadem excludantur: nihil, aut civibus, aut urbano militi ab his copiis metuendum, cum pro sola Capitularium tutela accedant. Cùmque respondissent cives, obstare Dominis se non posse, quibuscum nulla ipsis intercedat hostilitas, signo dato, portarum aditu miles receptus, composito ad medium forum incessit agmine, ac mox in præcipuas vigilias portarum urbisque distributus, hanc in potestate sine tumultu-

tumultu habuit, Electore ad hoc nuntium in Palatio
 attonito, quò Prætorianus miles, cum Tribuno Al-
 berto Weiler, Gallicæ in propugnaculo legioni præ-
 fecto, se recepit, ut ex voluntate Principis rem agerēt.
 Qui cum, legatis missis, causam adventus sciscitare-
 tur, responsum est, venire illos ad sui Archiepiscopi,
 Capitulique atque urbis defensionem securitatemque,
 citra cujusquam injuriam. Quâ re intellectâ miles quo-
 que Prætorianus arma posuit, nihil, si resistere voluis-
 sent, profutura. Major difficultas in propugnaculo,
 Gallisque expugnandis supererat, qui ex illo, cui in-
 cumbebant, urbis muro aliud quoque præsidium ad-
 mittere poterant. Et si vi deicerentur, vis & hostilitas,
 tanquam in Galliarum exercita Regem, formidanda
 erat. Sed tria rem proniorem fecêre. Tribunus militū
 à propugnaculo jam, ob detinentem Principem, exclu-
 sus; tum neglecta pyriorum tormentorum inductio,
 (quæ à Gallis, reliquas propugnaculi expensas susti-
 nentibus, Elector subministranda esse speraverat, ut suis
 in palatio parceret) denique propugnatorum muni-
 menti responsio, qui rogati cujus illud nomine tueren-
 tur? dixerunt Principis, cum huic juxtâ Regique sacra-
 mentum nuncupassent. Quare eosdem tanquam Prin-
 cipis milites aggressi, nihil se in Regem hostile moliri
 contestati sunt. Tum verò, suggestu excitato, ipsius
 Principis tormentis in eundem eductis oppugnationem
 tam feliciter exorsi sunt, ut, quo unico in propugna-
 tione utebantur, tormenti os, primâ machinarum dis-
 plosione everberarint, adeoque imparibus diu armis,
 incertisque consiliis, cum subsistere Galli non possent,
 de traditione pacisci cœperint. Quo tempore Franci-
 cus Legatus ad Electorem & Capitulares missus, ves-
 peri urbanum hospitium subiit, ut manè Principē con-
 veniret; at is tam liberaliter hospitis industriâ in mul-
 tam noctem habitus est, ut producto sub lucem som-
 no, ante Galli, hujus legationis ignari, decimâ Junii
 circa horam 9. munitione excefferint; quam Electoris

Significant
 Principi se
 pacis com-
 munis gratiâ
 adesse.

Propugnacu-
 lum Gallo-
 rum in urbe
 expugnatur.

Francorum
 legatio irri-
 ta.

*Machinæ
bellicæ re-
peractâ de-
cidunt.*

*Philippus a-
lium Gallo-
rum exerci-
tum evocat,
cui Lotha-
ringi oppo-
nuntur.*

*Ipsi denique
Galli Princi-
pis causam
detestantur.*

1650.

*Annus Jubi-
læus pace
universali
illustrior.*

conspectum, gravissimè ob eius tarditatem indignan-
tis, subiret. Ita ex voto oppugnantium fluxère univer-
sa, evenitq; prorsus novum ac memorabile illud, quod
machinæ bellicæ, munimento expugnando adhibita,
post ejus deditioem, pluteis suis axibusq; exciderint,
tanquam suo jam functæ officio, paci opportunam
viam fecissent.

Philippus igitur, cùm se rursus in suorum Capitu-
larium potestatem redactum, ultionemq; ereptam cer-
neret, dissimulato vultu pacem, humanitatemque præ-
se tulit, donec novum ab aula Galliarum impetrasset
militem, quem Rosa duce ex reliquiis Wimmarien-
sium diocesi infudit. Is nequid adversus pacem Mo-
nasteriensem audere videretur, Archiepiscopalem se
professus esse, Zellenses occupandæ urbis adjutores,
Satrapâ intercepto deprædatus, Mosellanis latè terro-
rem & arma intulit; ut Metropolitanani pro defensori-
bus Lotharingos potiori numero in patriam evocarint;
nullo, nisi ut ab utrisque exhaurirètur, operæ pretio:
adeoque Dominorum pertinax dissidium infelices sub-
diti rerum suarum jacturâ luerent, alienæ offensionis
victimæ. Neque Corvallius legatus Reginæ, Reiffen-
bergium & Fideicommissum Soterianum stabilire pro
Archiepiscopo conatus, studia Capitularium inflectere
ad Principis arbitrium potuit. cùm illi opes sibi, quàm
æquitatem eripi mallent, ut ipsi denique Galli, re pe-
nitius inspectâ, unius capitis, jam ad tumbam incli-
nati contumaciam detestati, imperii Principibus cau-
sæ totius decisionem reliquerint.

Annus itaque sequens 50 Jubilæi Romani ex vete-
rum more gratiâ insignis fuit, quem pax universalis
illustriorem Romæ, atque in Germania effecit. Trevi-
rensibus quoque provinciali suorum Procerum conci-
liatione longè gratior, tanquam serenitas à tempesta-
te, affulsit. Postquam enim Carolus Casparus à Petra,
Metropolitanæ Ædis Cantor, ad Comitiam Noribergen-
siam, exequendis Pacis articulis indicta, Legatus abiit.

set, Cæsareique ab Ehrenbreitsteinio militis deductionem impetrasset; eorundem Comitiorū decreto, Moguntinus & Coloniensis, cum Principe Bambergensi, Elector, ad statuendam inter Archiepiscopum Trevir. ejusque Capitulares pacem designati fuere. Quos Philippus desperatione magis rerum suarum, atque atate jam in tumulum propendente, quàm voluntate sequestros admittere coactus est, satiusque duxit aliquo fortunam suorum stabilire pacto, quàm moriens omnium invidiæ spoliisque obnoxias relinquere. Quare per Legatos Moguntini D. Fridericum Greiffencia & Wolratz, Coloniensis D. Adolphum Beckerer, Bambergensis D. Henricum ab Hinsberg, sic denique, expensis utrarumque partium rationibus, XXIII Augusti mensis pronuntiatum est.

I. *Amnestia, juxta pacem Monasteriensem, ante actorum esto omnium, inter Principem, Capitulares, & Ordines patria: singulique in eum reducantur statum, quo ante hos motus fuere.* II. *Externa ne porro adhibeantur auxilia.* III. *Electori sit imperium in Consiliarios, Praefectosque militia, militesque ac ministros suos inviolatum. qui tamen ut Principi, sic & Capitulo fide jurata obstringantur.* IV. *Captivi libertatem habeant, imprimisque Electorales, Grass Procancellarius, & Moelbaum Consiliarius; & si persistant in munere, fide etiã Capituli teneantur.* V. *Electio Reiffenbergi, ut difformis antiquis legibus, irrita sit, nec deinde, nisi Capituli suffragis, ut Archiepiscopus sic Coadjutor Praepositusq; eligantur, Præbendæq; aut dignitates conferantur.* VI. *Norma obligationis Archiepiscopalis sit recepta Capitulatio. vicijus, in rebus gravibus, & cum patria discrimine conjunctis, nil sine Capituli assensu constituendum sit.* VII. *Reduendam priscam judiciorum, imprimis Treviri Consuentiaque, formam, novissimã rursus abolitã.* VIII. *Metropolitana Ecclesia sua beneficia proventusque restituendos, imprimisque pagos Satrapia Grimbürgensis, domum & Satrapiam Hunolsteinianam, Communitatẽ*

Trevirensis Legatus Carolus à Petra Noribergæ diductionẽ militis & Arbitros pacis cum Principe statuenda, obtinet.

Pacis Trevericæ leges.

300 Lib. XXV. Innocentius X. Pap. Ferdinand. III. Imp.
Mertzigii & Sargauvi, ad Soterianum fidei commissum
traducta. IX. In Præbendas quoque redditusque, cum
Husmanno, reliquos Canonorum reduendos esse. X. In
tributorum indictione sua Ordinibus suffragia conceden-
da, dispositionesq; circa formam & modum consuetas,
salvo tamen supremo Principis jure, auctoritatem suam
judiciumque, præsertim in dissidio, interponendi. XI. ut
nova vectigalia vine, frumento, ceterisque commerciis
imposita, & ministeria extraordinaria tollantur, ne im-
modicè grauentur subditi. XII. Ne Iudeorum numerus
contra præscriptum augeatur ordinem: receptis verò ju-
stitia, quemadmodum Christianis administraretur. XIII.
Ut Civitatis Trevericæ, & Berencastella munimenta
recens excitata diruantur, possessionesque ad suos Domi-
nos redeant, ceteraque per vim & injuriam hoc belli
tempore ablata restituantur.

Pacificatio
firmata &
publicata,
cum novi
Adjutoris
propositâ E-
lectione.

Quæ deindè pacificatio, ut par erat, subscripta, in
Capituli Ordinumque patriæ conventu, omnium gau-
dio publicata, expectatam tot annis tranquillitatē tan-
tò optatiorem fecit, quod cum novi Adjutoris electio-
ne, ut convenerat, fuerit sociata. Videbatur is futurus
Hugo Eberhardus Comes Cratzius, Electori non in-
gratus, eâ spe, quod à Cæsare ob fratris necem alie-
nior, ad Gallum, & sui Fidei commissi defensionem in-
flecti posse crederetur. quanquam aliis ea visa sit viri
constantia ac virtus, quæ à memoratis pacis articulis
non esset discessura, & cui munus Archiepiscopale tu-
tò credi posset. Sed ut plures erant in Capitularibus
jam probatis ad hanc dignitatem moribus formati, ita
aliorum aliò vota, ad firmiorem præsertim ætate virum,
spectabant. quamvis Principis de Cratzio expectatio-
nem, ne indultam electionem revocaret, cautè ale-
rent.

Quartâ igitur Junii, post firmatum scripto consen-
sum, recitatumque, in Capitulo statuerunt electionis
diem XI Julii, quò & opportunæ deliberationi, & ab-
sentium

sentium congregationi tempus locusque daretur. Ad fuerunt verò constitutâ die Joannes Wilhelmus à Namedeÿ Præpositus, Damianus Henricus à Metternich in Borscheid Decanus, Hugo Fridericus ab Eltz Archidiaconus major S. Petri, Hugo Eberhardus Cratz Comes à Scharffenstein Archid. S. Lubentii, Wolfgangus Fridericus à Coppenstein Archid. S. Agathæ, Emmericus baro à Metternich Scholasticus, alterque Carolus Henricus, Damianus Hartardus à Petra, Joannes Ludovicus Wilhelmus ab Eltz, Joannes Philippus à Wallerdorff, Joannes Conradus à Petra, Rolandus Antonius Zand à Merl. Quibus jam ad eligendum procedentibus, sacrâ exomologesi, Synaxi, & S. Spiritûs invocatione, ut solet, præviâ, supervenit Lotharius Fridericus à Metternich Thesaurarius. Duo præter hos iusto titulo absentes Wilhelmus à Furstenberg, & Carolus Casparus à Petra, sua aliis suffragia commiserè. Tùm verò coram duobus Notariis, & testibus, ac Cancellario D. Anethano Syndici vices implente, omnes sese, præeunte formulam Decano, jurejurando obstrinxère, electuros, quem *meliolem, digniorem, utiliorémque* suæ Ecclesiæ fore judicarent: postquam tres è suis Hugonem ab Eltz, Emmericum à Metternich, & Joannem Philippum à Walderdorff, secreti fide obligatos, præfecissent scrutinio, suffragia quique suâ voce, aut scripto, edidère. quorum cùm sex Hugoni Eberhardo Cratzio, novem verò Carolo Casparo à Petra, utrisque tantæ dignitati idoneis, obvenissent, frustra qui pro Cratzio stabant de votorum præstantia discipulantibus, conclusum denique est, Carolum jure præferendum, atque usitatâ formulâ promulgandum, quod Joannes Philippus à Walderdorff pro more executus est. Quamvis huic proclamationi, contraria eligentiû pars, & Archiepiscopus atq; ipse etiam Cratzius, suam de qualitate, seu, ut ajunt, sanitate votorum, protestationem opponerent. Quæ deinde ad Imperatorem ac Pontificem delata quæstio, illo potissimum impellente, ac de-

Carolus Casparus à Petra Cratzio plurium votis præfertur. & Adjutor confirmatur.

ac denique ipso etiam Cratzio ultrò concedente, decisa pro Carolo est; quod gravissimis impeditum tricis negotium sentirent, nisi ex votorum pluralitate in electionibus procedatur. Ita destinatum sibi à Deo locum Carolus tenuit, quem Pacifici Principis titulo hactenus, cum magna reip. quiete, laudabiliter tuetur. *Ita plerumque dirigentibus Superis, ut post tempestatem serenitas affulgeat.* Quam ne qua à meridie tempestat aliquando evertat, Deus rogandus est.

1657.

Reliquæ
bellorum in-
ter Brande-
burgicum
& Neobur-
gicum tol-
luatur.

Sequenti anno, qui à quinquagesimo primus ibat, adhuc quædam se bellorum nubes in affini Trevirensibus Juliâ movere sunt visæ, quæ pacis Germanicæ tranquillitatem obfusarent. Cùm Elector Brandenburgicus Fridericus Wilhelmus, religionis studio æstuans, neque ex communis pacis legibus illam ad annum 24, neque etiam ex privato anni 9 pacto, quo in suo religio statu manere iussa, illius exercitium adstringi pateretur, ideòq; Sparrium Ducem hostili exercitu Montium finibus, contra Wolfgangum Juliacensem Principem, immitteret: cui tamen, cum hic Lotharingos non impari numero imponeret, sub auspiciis Philippi Wilhelmi Neoburgici Junioris, pax denique, imperante Cæsare, per Legatos Melchiorum Hatzfeldiû Comitem, & Joannem Anethanum Trevirensis Cancellarium II Octobris eâ lege constitit, ut Episcopo Monasteriensi, & Duce Brunsvicensi Arbitris, religionis quies statu certo firmetur, aut si id nequeat, Cæsareo lis decidatur iudicio, reusque violatæ pacis sit, ac suo jure excidat, qui ad vim armæque se converterit.

Ex Gallia
Angliaque
turbata, inde
Mazarinus
ac mox Cō-
dæus, hinc
Rex ad Rhe-
nam ejicitur.

Hinc igitur in Gallias Angliamque se Mars transfundere visus est, & istic æmulatione atque invidia regii inter se ministri collisi, liberatus è carcere Princeps Condæus, in quem à Cardinale Mazarino coactus fuerat, hunc toto ejecit regno, ad Colonensem Archiepiscopum fugientem. Unde tamen Condæi formidati metu, propter arma, quibus se contra reducendum mu-
nire

nire cœperat, in aulâ crescente, revocatus abs Rege, brevi fortior Mazarinus, Condæum in Belgium ad Hispanicam protectionem expulit. In Angliâ verò Cromvellus militiæ Princeps, Anabaptistarum, seu Independentium, amentiam correptus, Carolum Scotorum Regem Episcopaliū fautorem, ad debitum sibi Angliæ regnum aspirantem prælio victum, tantum non tenuit, patris utique exemplo plectendum. Qui clam in Franciam elapsus, nec istic quidem inter consanguineos securus, suum denique ad Colonienſes perfugium reperit, unâ defensus urbe, quem regna integra, adversus Cromvelli ministri sui potentiam (cui Hollandia imparem se multis cladibus experta est, Gallia Hispaniâque benevolentiam, vel invita, deferebat) tueri satis non poterant. adeò *Superis promptum est, ima summis, & summa imis exaquare: ut mortalis homo discat, nihil, nisi in regno immortalis, stabile reperiri.*

Iridem interea tranquillitatis, in bellorum tempestate, nuntiam Treviri viderant; sed integram nondum pacis serenitatem, quamdiu Lotharingicus miles, accessu, quàm reditu, facilior, patriam, ex Hispanica militia pro hibernis recurrens, onerabat, eâ lege, ut miles pro se suoque etiam Duce, variis hanc molestiam ære redimentibus, stipendia conficeret; quibus utroque novo bellandi artificio, locupletabat. Et dux quidem illa se officiis, Imperio adversus hostem præstitis, promeritum esse contendebat; exclusum verò universali pace, in manibus hostium derelictum, ex Imperio repetere, quod pro illo amisisset. Treviros ergò, ut Lotharingis viciniore, ita hoc onere magis pressos, levare Carolus Adjutor conatus, conspirantibus denique Rhenensium Principum studiis assecutus est, minus ut impostertum molestiarum ab his vicinis incumberet. Quo tempore infra Treviros Coloniae Anna Catharina Constantia Regis Poloniae soror, cum Philippum Neoburgi Principem & maritum ex bello reducẽ com

Lotharingi
Trevirensibus graves
tandem studio Caroli
Adjutoris submoveretur.

Julii Ducis
conjug gaudio exspiravit.

E e e

placete

plecteretur, gaudio exanimata concidit, postridiè multorum dolore extincta. morte tamen, quam sæpius optârat, ut conjux alterius felicior thalamo, prolem de quâ desperabat, acciperet, quam de cœlo nunc septem una serie filiorum parenti impetrasse, quâ erat pietate, videtur. Accessit Maximiliani Bavari Ligisticæ militiæ Præfecti, & in senio duorum adhuc filiorum parentis, funus. quorum alteri electoratus abs se bello parti successione reliquit: amittendi, nisi ex Austriaca peperisset.

1652.

Ernestus
Hassia Princi-
ceps ex S.
Goare ad fi-
dem ortho-
doxam re-
versus cum
conjugè.

Proximus annus LII. Ernesto Hassiæ Casellensis Principi, sub Archidicœcesi Treverica, ad S. Goarem præsidenti, natalis in Ecclesia Romana fuit; si rectè dicatur nasci, qui orthodoxæ religionis exors eidem autoratur. Controversiarum ille inprimis gnarus, quâ Catholici ab Acatholicis secernimur, dum alios suis addicere partibus nititur, reperit suos in hac pugna victores, qui veritate freti se conjugemque fortius stringerent. Unde, cum nec Hassorum Prædicantes in auxilium vocati expedirent sese, publicâ denique professione Coloniam à Philippo Neoburgensium ducti Principe, summâ in æde, Maximiliano Archiepiscopo, sacris operante, frequentissimo hominum concursu, Romanam fidem amplexi sunt. Quos ad S. Goarem revertentes Carolus Princeps, Confluentinâ in arce, eximâ liberalitate complexus, gratulatus illis sibi que est, de tam illustribus membris suæ Ecclesiæ, meliore nunc titulo, sociatis. Quibus opem benevolentiamque suam profusè addixit.

Philippus
Christophorus
Trev. Archie-
piscopus mor-
tuus.

Nec multò post Carolus Trevirim avocatus est, quando Philippus Christophorus à Söteren, octogesimo septimo ætatis suæ anno, & Archiepiscopatus XXIX paucorum dolore extinctus VII Februarii sub noctis initium est. Expectatâ diu ex morbo diuturno moritur, sed tamen id temporis improvisâ, cum ministris baptismalis epuli in Antecineribus celebrandi gratiam fecisset. Supervenit tamen Cubiculi custos jam sudore

lethi-

lethifero defluenti. Is, proclamato discrimine, paucos, & in his Confessarium, attraxit. qui in ultimo agone deficienti adstitere; triduo, tamen ante expiato, divinae cenae refecto. Emanavit repente ad Capitulares rumor, qui frustra tentato ad claufas Palatii fores aditu, immisis per muros satellitibus noctis undecima penetrarunt, obfignatisque conclavibus, cum plerique ministrorum bene poti circumfluerent, fida res praecipuas custodiae munierunt. Mors haec ancipiti hominum interpretatione in laudem reprehensionemve, pro diversorum affectu, tracta fecit, ut nil temere, nisi quod a praesentibus accepi, de illa pronuntiarem. Quorum fide mihi infeliciores ipsius vita, quam mors fuisse videtur. Certè inter illos iactationum aestus, quos non minus a propriis affectionibus, quam adversariorum afflictionibus passus est, pietatis sibi consuetae usum nunquam deposuit. Canoniarum illi horarium lectio, tam recepta pertinaxque fuit, ut neque jam diu clinicus, & ex chiragra manuum usu destitutus, eam desereret, sed adhibito, qui folia versaret, ministro, religiosè persolveret. Sacris eodem quo jacebat conclavi operari Sacerdotem indies voluit, Sacerdos jam dudum, inter Archiepiscopos, solus ipse, ut quod re non posset exequi, voto & adoratione mysterium prosequeretur.

Mors minus infelix, quam vulgò, habita.

Pietas ac religio.

Constantia & magnanimitas.

Incredibili praeterea adversarum rerum impetum patientiam, magnique animi constantiam excipere solitus. Primam occupationem palatii irrumpentem in conclave armatum, intentoque in pectus sclopo, ni se dederet, minitantem, interrito vultu ac voce excepit, dimisitque tanquam sui & aliorum dominus, cumque ad spoliandam aulam diffusos ex fenestra prospiceret, *Ressem hanc spero*, inquit, *mibi relicturi sunt*: altera, minus etiam expectata, invasione urbis aeger nudusque in lecto decumbens, pellem emaciati corporis vellicans, *hanc*, opinor ait, *non detrahent, ad quid enim utilis?* quosdam ex Agricolis, qui Principem jam mortuum esse

læti jactarant, mandavit accerfiri, atque in conclave admissos, gravi supercilio ac voce exceptos conterruit: ut qui ejuscemodi nuntios dignâ adhuc mercede munerari posset. tum verò inflexo ad humanitatem sermone, adesse ac porrigere manum jussit, ut se non vidisse audivisseque solum Principem vivum, sed & contigisse assererent. Cùmque illorum unus, ceu declaraturus affectum, strinxisset chiragicam dextram arctius, dolore percitus exclamabat: *Apoge callosis manibus, & rusticâ hac civilitate. an me putas firmam tractasse?* Et conversus ad suos: *ejusmodi, ait, medicis ad explorandam venam porrigenda manus non sunt.* Gloriosius illud, quod inter acerrimos arthritidis herniæque dolores usurpare ex Augustino ad Deum auditus est: *hic ure, hic seca, modò in aeternum parcas.* Certè hic pietatis, religionisque amor, jam à teneris rectè instituto, constanter hæsit; ut hanc naturæ ferventioris, elatiorisque, neq; alterius imperium ferentis, impetus non prorsus oppresserit. Quin etiam principio, in Spirensis Ecclesiæ Judicii que Cameralis administratione, eâ laude moderationis versatus est, ut parem ingenio ac sedulitate, tum etiam expediendorum facilitate haberet neminem. Quæ illi deinde res ad Electorale fastigium viam patefecit. Quod insigni etiam religionis Ecclesiæque amplificandæ ardore ingressus, plures, haud multis annis, heterodoxorum Satrapias, ditionesque, Romanæ fidei, suæque Archidiocæsi adjunxit: donec variis subditorum, quibus cedere indecorum censebat, implicitus controversiis, ab hac cura, ad illos opprimendos versus, ignobili contentione, sibi que juxta & diocæsi perniciosissima, ætatem consumpsit. Cum utrorumque (ut par est credere) delicta, longâ Deus calamitatum serie castigârit: exosculandâ omnibus correctione, si cum hac vita fuerit absoluta. Epitaphium plures uni, non tamen uniusmodi, scripsêre. Fragmentum decerptum adjicio, quod loquentem his verbis introducit:

Principium
regendi,
quàm exitus
felicior.

Epitaphium.

Viator

Vlator sta, & contemplare iacentem.

Hic situs sum

PHILIPPVS CHRISTOPHORVS ex familia Söteren,
Archiepiscopus, Elector, Archicancellarius, Episcopus,
Administrator, Præpositus, Commendator, Iudex, &c.

Sed tot titulos brevis clausit tumulus,

Vltima mortalium rerum meta.

Hac spectata, & mundi vanitatem vivus plange,

Ne mortuus egeas lacrymis.

Ego morti subiectus sum, postquam præfuissem,

Spirensibus Episcopus annis XLII.

Trevirensibus annis XXVIII, mensibus IV, diebus XIII.

Quàm religiosè, fortiter, prudenter, justè,

Quid litaverim Deo, imperio, mitris, posteritati, mihi;

Expende fastorum, federum, actorum, rationum, indices,

Cospice fana, & profana palatia, turres, aggeres, rudera,

Et dic satis est, quiescat anima & cineres,

Sat multa fecit, & passus est.

Habeat quietem moriendo,

Qui vivendo habere non potuit.

Corpus defuncti divisum in sepulturas diversas. Cor
Spiram missum, intestina Capuccinis Treviri relicta,
reliquum Metropolitana in æde ad lævam ingredien-
tium ante aram S. Lucie, collocatum, ignobili hacten-
us monumento, quod nunc Successoris opera cæpit
erigi, nondum absolutum. Fideicommissum ex testa-
menti tabulis 15 Februarii apertis, Francisco Philippo
à Söteren nepoti locuples obvenit, quod ad nuptialem
Comitis thalamum, viam illi aperuit; spe, quàm suc-
cessu felicior.

CAROLI CASPARI Successoris inauguratio avidè
expectata, haud multò post XII Martii die instituta
est. Is legato Cæsaris, Comite Melchiore ab Hatzfeld
aliorumque Principum, ac suæ diocesis nobilitate sti-
patus, Præposito Emmerico à Metternich, in Husman-
ni,

Inauguratio
Archiepisco-
pali Caroli
Caspri.

ni, nuper quoque defuncti, locum surrogato, Decano item Damiano Metternichio, ceterisque Capitularium sequentibus, postquam exhibitas Capitulationis leges, sacramento firmasset, datis acceptisque in fidem manibus, receptus est; pluvialisque, ut vocant, habitu candidatus, & ardentem manu cereum complexus, inter Præpositum Decanumque, ex Capitulari domo ad summam Templi aram, deductus est. Cui insidenti Chorus hymnum Ambrosianum præcinuit, atque hinc ad sedem Archiepiscopalem deducto, non tantum sacra templi organa, campanumque æs; sed machinæ totâ urbe bellicæ festivo sonitu applausere. Unde inter cōfertissimam multitudinem, vitam felicitatemque apprecantiū, in Palatium, eminentiore ipse corporis staturâ, tanquam huic dignitati natus, incessit, datisque atque acceptis rursus ad gradus congratulantium Canonicorum dexteris, ubi aulam subiisset, ab initiato nuper Urbis Præfecto D. Lothario Braun à Smidburg, Ordinis Teutonici Commendatore, Urbisque Consulibus, ac Magistratu Treverico salutat, Civitatis claves demissè oblatas accepit, benevolèque Cancellario Anehanio interprete restituit. Quibus finitis, Cæsareus Moguntiacusque ac ceterorum Principum Legati, salutationis officio perfuncti sunt, ac diei reliquum, in aula ac urbe tota novi Principis inauguratione læta, festis convivantium gaudiis transactum est. Posterâ die Urbs solenni juramento in fidem sui Archiepiscopi concessit, paribusque hunc lætitiæque argumentis exegit; ut velut ex dura Hieme revirescens in Vere tellus, ad amœniorem solis ortum, exultare videretur.

Quemadmodum verò huic populi expectationi, inter aspirantem tranquillæ pacis auram responderit hactenus Princeps, quantum obæratæ inter bella decesi levamenti, quantum sacris profanisque ædibus decoris, locisque adversus hostes infirmioribus munimentis, periclitantibus inter bella Treveris securitatis, pietati

Populi applausus.

Claves urbis oblatæ ac redditæ.

Cives sacramento obligati.

Felix in pace regimur.

tati religionique hinc inde labefactatæ ornamenti dederit; hæc aliâque, cum mors ætorum vitæ periodum clauserit, post me, sine fuco, adulationisque submotâ specie, rectius commemorabunt illi, quibus spes metusque veritatem non eripiet. Mihi, atque ipsimet etiam Electori, sub cujus hæc auspiciis coepi, hic terminare consultius visum est, fessamque his laboribus manum, ad quietem, aut sacratiora studia, transferre. Quod dum facio, & inclinâtâ jam valetudine Carolus Ecclesiæ suæ Adjutoris Successorisque digni adminiculo consultum iri desiderat, felici electionis auspicio, consentientibus Metropolitanæ Cleri suffragiis productus Nearchon est JOANNES HUGO AB ORSBECK, ejusdem Ecclesiæ, ad S. Agatham in Longvion, Choræpiscopus, & Cathedralis apud Nemetes ædis Decanus, illustri Orsbecciorum, & Dominorum à Vernich Juliacæ ditionis familiâ, generis paterni, Matre verò de Petra, Electoris Caroli sorore, genitus, probèque in literis ac virtute, hujus potissimum curâ, ad spem magnas, insigni, Romanòque in Seminario laudatâ indole, educatus. Ut divinâ jam pridem destinatione ad tam excelsum munus electus videretur, quam suo denique sacer Trevirorum Senatus calculo sub hujus anni 1672, quo hæc scribo finioque, principium, VII. Januarii probavit. Cui DEUS, unâ cum avunculo, supremo Ecclesiæ Trevericæ capite, longam sospitet felicitatem.

Joannes Hugo ab Orsbeck Adjutor.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Joannes III.
no 2b Or.
back Adj.
102

